

O, yazdıqlarından da nəhəng insandır

(Əvvəli səhifə 12-də)

Amma filmdə baxır ki, bu mənim fikirləşdiyim, təsəvvür etdiyim deyil. Ona görə də o, heç bir halda bu romana film çəkilməsinin tərəfdarı deyil. Ona dəfələrlə müraciət olunsada, bu təklifi rədd edib. Hətta dediyim kimi, film müəyyən məqama kimi çəkilmişdi, lakin o, etirazını bildirib. Buna baxmayaraq, "Mən sərçə deyiləm" romanı özünün iştirakı ilə teatr səhnəsinə qoyulub.

- Mən belə başa düşdüm ki, Mustafa Məstur məşhurluğa çox da can atan biri deyil. Bu xüsusiyyəti Selinceri xatırladır.

- Bəli, bu, çox düzgün müşahidədir. O özü də dəfələrlə bildirib ki, ən sevdiyi yazıçı Selincerdür və etiraf edir ki, ona çox böyük təsir göstərmişdir. Ümumiyyətlə, ona İranda Selinceri deyirlər. Selincerin Məstura təsiri böyükdür. Məsələn, o ilk dəfə Bakıya gələndə Selinceri ilə bağlı çox maraqlı bir təsadüf olmuşdu. "Çovdarlıqda uçurumdan qoruyan" əsərinin müzakirəsi gedirdi, biz təsadüfən ora gəlib çıxdıq. Onun üçün də çox böyük sürpriz oldu. İranda da belədir. Əgər Selincerdən danışılırsa, mütləq Mustafa Məstur yada düşür. Çünki onun yaradıcılığını dərinləndirir. Qaldı ki, məşhurluğa can atmamasına, bəli, bu, belədir. O, çox müsahibə verməyə meyilli deyil. Hətta mən kitabları tərcümə etdikcə, ona xəbər verirəm. Başqa yazıçı olsa, həmin an bu xəbəri ictimailəşdirərdi ki, Azərbaycanda kitabım çap olunub. Amma əksinə, İranda media nümayəndələri onun haqqında ordan-burdan məlumat toplamağa çalışırlar. Yəni, bu dərəcədə belə şeylərə can atmayan yazıçısıdır. Halbuki, bu günün özündə də İtaliyanın "Ponte" nəşriyyatı, eləcə də digər xarici ölkələrin nəşriyyatları onun əsərlərini hələ çap olunmamışdan, oxumamışdan, hətta ideya səviyyəsində olanda belə, almağa hazırdırlar. Onun əsərləri rus, alman, italyan, ingilis, ərəb və bir çox digər dillərə tərcümə olunub. Bu yazıçı üçün çox böyük uğurdur ki, yaşadığı dövrdə qiymətləndirilir. Amma tam mənada inzivaya çəkilib də demək olmaz. Çünki son vaxtlar kitab təqdimatlarına gedir. Azərbaycana gələndə, hətta müsahibələr də verdi. Amma ümumilikdə götürəndə, həddindən artıq təvazökar insandır.

- Bakıdakı kitab təqdimatında belə bir şey müşahidə elədim. Kresloda əyləşib oxucular üçün kitab imzalayırdı. Bu zaman oradakılara müraciət edərək "məni bağışlayın ki, siz ayaq üstə dayanıbsınız, mən isə oturmaşam" dedi...

- Bəli, belə hadisələrdən biri də biz ondan müsahibə alarkən baş vermişdi. Müsahibədən əvvəl yemək masası arxasında valideynlərdən söhbət düşəndə, uşaq kimi ağlamağa başladı. Bir hadisəni xatırladı, dedi ki, mənim valideynlərim savadsız insanlar idilər. Bir dəfə mən televiziya ədəbiyyat nəzəriyyəsindən danışırıdım. Baxmayaraq, atam nə danışdığımı başa düşmürdü, evdəki uşaqlara acıqlandı ki, sakit durun, mənim oğlum danışır. Bunu danışdıqdan sonra ağlamağa başladı. Onun o cür ağlamağı mənim heç vaxt yadımdan çıxmıyacaq. Eləcə də, əsərlərində anası ilə bağlı məqamlara rast gəlmək olar. Məsələn, "Cüzamlı əllər və donuz sümüyü" əsərində Daniyalın anası ilə bağlı belə bir yer var: "Daniyalın anası dünyanın ən xoşbəxt insanıdır, çünki hətta yerin günəş ətrafında fırlanmasını da bilmir". Bu elə bir sadə məlumatdır ki, istənilən insan xəbərdardır. Amma bu qadın onu belə bilmir. Müəyyən mənada çox şey bilmək insana əzab verir.

- Belə bir fikir var: deyirlər, insan daha çox oxuduqca, daha az xoşbəxt olmağa başlayır...

- Bəli, məhz buna görə Daniyalın anasını xoşbəxt adlandırır. Çünki öz anası da savadsız idi. Mən belə başa düşdüm ki, Daniyal Mustafa Məsturun özüdür, Daniyalın anası da öz anasıdır. Yəni, o, ailəsinə qarşı da həssasdır, özü də həddindən artıq həssasdır. Məsələn, o, Bakıya gələndə mən qarşıladım. Təyyarəsi bir saat tez gəlmişdi. Mən gedəndə gördüm ki, üzündə çox qəribə bir ifadə ilə gözü məni axtarır. Məni görəndə kimi hədsiz sevindi və qucaqladı, dedi ki, elə bildim gəlməyəcəksən... Və ya yolda getdiyimiz zaman, küçədə dayanıb bir pişiyi qucağına alıb tumarlayırdı. Onun "Qonşu pişiyi" adlı şeirlər kitabı da var, ən sonuncu kitabıdır. Pişiyin dilindən yazılmış şeirlərlə cəmiyyəti xarakterizə edir. Bu mənşərə onu göstərirdi ki, o, həqiqətən də pişikləri sevirdi. Yəni, səmimidir, yazdıqları kimidir.

- Maraqlıdır ki, bizdə belə yazıçılar da, şairlər də çox azdır... Demək

- Elədir... Mən belə düşünürəm ki, yazıçının müəyyən xarizması olmalıdır. Onun səs tembrini, xarakteri, görünüşü, davranışı, yazısı, hətta geyim üslubu da - hamısı kompleks halında olmalıdır. Biz bunu bütöv halda, yazıçını kult kimi qəbul etməliyik.

- Maraqlıdır, Bakıya gələndə Mustafa Məsturun Azərbaycanla, buradakı ədəbi mühitlə bağlı fikirləri və təəssüratları necə oldu?

- O, burada gənc yazıçılarla görüşdü. Onların ədəbiyyatla bağlı suallarını cavablandırdı. Daha sonra xalq yazıçısı Anarla görüşü oldu. Anar müəllim ona ingilis dilinə tərcümə olunmuş kitablarını bağışladı. Çox maraqlı söhbətləri oldu. Şair Səlim Babullaoglundun poeziya gecəsində iştirak etdi. Onun şeirlərini yüksək qiymətləndirdi. Ümumi əhəvadan, məncə, razı qaldı. Ədəbi mühiti real olaraq dəyərləndirmək üçün fars dilinə çevrilmiş kitabları mütaliə etməlidir ki, bu sahədə də görülməli işlər olduqca azdır.

- Belə bir detal diqqətimi çəkdi, "Cüzamlı əllər və donuz sümüyü" əsərində də var idi, "Mən sərçə deyiləm" əsərində də, balinaların özlərini sahile ataraq öldürməsi səhnəsini tez-tez canlandırır. Bunun Daniyalın intiharı ilə əlaqəsi varmı, yəni bu detali qəhrəmanın əsərin sonunda intihar edəcəyinə bir işarə kimi qəbul etmək olarmı?

- Əslində, bu günə qədər məlum olmayan faktlardan biri də balinaların özlərini səbəbsiz sahile vurmalarıdır. Bəlkə də bununla o Daniyalın intiharının assosiasiyasını yaratmağa çalışıb. Çünki konkret olaraq, Daniyalın da intihar səbəbi məlum olmur...

**Söhbətlaşdı:
Cahan Seyidzadə**

